

Sveriges militär: krympande förmåga och växande utmaningar

Inträdeshandling i KKrVA avd VI den 15 februari 2007

av Tomas Ries

OM MAN SER på utvecklingen av Sveriges militära kapacitet idag får man intrycket att Sveriges politiska ledning avskrivit faran för våldsamma militära kriser som kan drabba Sverige eller det svenska närområdet. Sen kalla krigets slut har Sveriges militära förmåga skurits ned radikalt både kvantitativt och operativt och är idag nästan uteslutande fokuserad på tre områden.

- För det första att kunna erbjuda ett litet men högkvalificerat stöd för den atlantiska gemenskapens avancerade globala militärinsatser. Med början på Balkan under 90-talet till dagens engagemang i havet utanför Somalien och i norra Afghanistan sköts dessa stöduppdrag utomordentligt bra. Därmed skördar Sverige både politiskt inflytande – inklusive ett begränsat tillträde till några av de fora i Nato där besluten förbereds och fattas – och positiv uppmärksamhet och respekt från ledande västliga militärmakter. Detta är givetvis viktigt ur ett utrikespolitiskt perspektiv rent generellt, och livsviktigt om man inte är medlem i Nato.
- För det andra att utnyttja den avancerade svenska militärtekniska expertisen för att främja Sveriges industri och ekonomi samt ge tillgång till politiskt viktiga internationella militärteknologiska nätverk och samarbetsprocesser. Detta sker

framgångsrikt och tillåter Sverige att delta i viktiga internationella militärindustriella och politiska processer som ligger långt ovanför vad man kunde förvänta sig av ett land av Sveriges storleksordning.

- För det tredje har Sverige bevarat och – i samarbete med våra nordiska grannländer – förstärkt kapaciteten att övervaka sitt territorium och sina närområden i fredstid. Däremot har Sveriges kapacitet att säkra och skydda territoriet minskat avsevärt de senaste femton åren. Invasionsförsvaret är eliminerat och endast en begränsad fredstida bevakningskapacitet återstår. Ett mindre antal insatsberedda jaktplan kan agera polis i en del av Sveriges luftrum under en del av dygnet under fredstid. Den starkt reducerade flottan och kustbevakningen har en liknande kapacitet i svenska havsområden. Stora delar av Sveriges landområden är däremot per idag effektivt demilitariserade, d v s att Sverige har ingen beredskap eller förmåga att skydda dem eller ens ha en militär närvaro. Detta gäller särskilt stora delar av markområdet med Gotland som yttersta exempel, men även luftrum och havsområden i tillfälle av en utdragen kris, då de begränsade bevakningsstyrkorna skulle sakna den nödvändiga uthålligheten.

Ovanstående tre fält är alla viktiga, men de utgör en snäv del av det breda spektrum av utmaningar som kan drabba Sverige under kommande år. Allvarligast av allt är dock att det svenska försvarets operativa förmåga och militära kompetens har skurits ned så starkt att Sverige riskerar att förlora den bredare militära expertis och resursbas som är nödvändiga om man ska ha en militär återtagningsförmåga för att snabbt anpassa sig till förändrade framtida krav. Faran att Sverige förlorar kapaciteten att inom rimlig tid anpassa och återuppliva en militär förmåga att bemöta oväntade framtida kriser är den djupaste och allvarligaste svagheten i Sveriges militära utveckling sen kalla krigets slut. Som Michael Howard påpekat tyder historien på att nästan all fredstida planering är fel när krisen en gång slår till. Men, säger Howard, det är inte så viktigt. Det avgörande är att snabbt kunna anpassa sig till det oväntade. Sveriges militär är nu i färd med att förlora denna livsviktiga anpassningakapacitet.

Nu kan man argumentera att detta inte spelar någon roll. För det första för att det per idag inte föreligger något direkt militärt hot mot Sverige. Tanken att Sverige skulle behöva återuppliva ett invasionsförsvar, eller att det i praktiken numera skyddslösa Gotland skulle utsättas för ett militärt angrepp, är därmed befängd. För det andra för att Sveriges medlemskap i EU, och kvasismedlemskap i Nato, innebär att Sverige inte skulle stå ensam inför ett potentiellt hot även om något sådant mot förmodan skulle växa fram. Därmed behöver inte Sverige bevara en stor och allsidig nationell försvarsförmåga.

Båda dessa argument är dock kortsiktiga. De förutsätter att dagens globala och europeiska säkerhetspolitiska karta kommer att bestå, eller i det minsta utvecklas linjärt. Allting vi ser idag tyder dock på det

motsatta. Världen står sannolikt på tröskeln till djuptgående och potentiellt omvälvande förändringar. Dessa kan inom en förutsebar framtid – eventuellt så lite som tio år – innebära att Sveriges säkerhetsmiljö förändras drastiskt. Denna artikel ska kort belysa varför det kan vara så.

Drivkrafter

Vår säkerhet vilar på tre fundament. Det första är den sociala säkerheten, d v s att förhållanden inom och mellan samhällen är fredliga och ömsesidigt berikande. Man kan kalla detta för den politiska dimensionen, där drivkrafterna och utmaningarna är det mänskliga psyket. Vårt andra fundament är den funktionella säkerheten, d v s att vi har mat på bordet och ett tak över huvudet. Man kan kalla detta för ingenjördimensionen, där drivkrafterna och utmaningarna är fysiska naturlagar, och där våra redskap är vetenskap, teknologi och ekonomi (även om ekonomi ligger i gränsområdet mellan de sociala och funktionella sfärerna). Målet här är att se till att vi har de materiella resurser som är nödvändiga för att överleva. Vårt tredje fundament är den ekologiska säkerheten, d v s att vi lever i ett fungerande ekosystem som dels erbjuder tillräckligt med råvaror och tjänster och dels är tillräckligt stabilt för att vår funktionella bas ska fungera. I denna ekologiska dimension är drivkrafterna även fysiska, men på meganivå, i form av system av system vars komplexitet ligger långt bortom ingenjördimensionens kontroll.

Idag drabbas alla tre ovanstående fundament av omvälvande förändringar. Förändringarna är djupa och de sker snabbare än vad vi hittills trott och deras följder kan komma att bli mycket mer drastiska än vi kan ana. De innebär även att vår omvärld

sannolikt kommer att förändras djupt inom en överskådlig framtid.

På det mest generella planet är vi just nu mitt inne i en teknologisk revolution som utgör drivkraften bakom förändringarna. Den består av en komplex symbios av olika fält vars samlade effekt multiplicerar mänsklig kommunikation, såväl fysiskt som informationsmässigt. I likhet med jordbruksrevolutionen för ca tio tusen år sen och den industriella revolutionen för trehundra år sedan förvandlar den pågående tredje teknologiska vågen hela mänsklighetens och planetens tillstånd. Men eftersom mänsklighetens funktionella makt numera är så stor innebär det att förvandlingen är mycket mer intensiv. Den sker mycket snabbare, djupare och på bredare front än de två tidigare teknologiska vågorna.

Denna tredje teknologiska våg har fyra primära följdor som alla är tydliga idag. För det första multiplicerar den mänsklighetens funktionella kraft, inom vetenskap, teknologi och ekonomi. Aldrig tidigare i mänsklighetens historia har vår vetenskapliga, teknologiska och ekonomiska utveckling skett så snabbt som idag. För det andra krymper den planeten, såväl ekologiskt, socialt som fysiskt. Aldrig tidigare har världens samhällen levt i så intim kontakt med varandra, och aldrig tidigare har vårt globala ekologiska fundament varit så belastat av mänskligheten som nu. För det tredje accelererar den förändringstempot och intensifierar kopplingarna och interaktionen mellan vitt skilda fenomen. Aldrig tidigare har förändringar skett så snabbt, och med ett sånt mångfald av gränsöverskridande kopplingar som idag.

Allt detta innebär i sin tur att gårdagens strukturer är i färd med att lösas upp. Det politiska, ekonomiska och sociala ramverk som byggdes upp runt Staten (och i

synnerhet inom och under Staten) under den industriella tidsåldern överskrids idag av allt kraftigare transnationella flöden. Medan staten fortfarande är den centrala politiska maktkärnan, ser vi en gradvis förskjutning av allt viktigare delar av de sociala och funktionella sfärerna till transnationella nätverk som ligger bortom enskilda staters kontroll. Globala transnationella ekonomiska och teknologiska flöden – och de aktörer som driver dem – är idag lika viktiga och mäktiga, om inte viktigare och mäktigare, än nationella flöden som verkar inom statliga strukturer.

Sist, men inte minst, står vi på tröskeln till en fjärde teknologisk våg som består av en kombination av nanoteknologi, genomträngande sensorsystem och biogenetisk manipulation. Några av dess konsekvenser kan vi börja skönja redan, men deras samlade effekt är oklar. De kommer dock att vara omvälvande och leda till en rad nya möjligheter och utmaningar, och då särskilt moraliska.

Sju pågående globala trender

Detta påverkar i sin tur alla våra tre säkerhetsfundament. Idag kan man skönja sju djupa trender som bidrar till att förändra dagens värld och forma morgondagens värld. I den ekologiska dimensionen går vi mot en växande global ekologisk kris som till stor del är kopplad till mänsklig aktivitet. Detta är vårt mest fundamentala långsiktiga säkerhetsshot eftersom det påverkar hela mänsklighetens – och planetens – levnadsvillkor. Här kan vi skönja två långsiktiga trender.

- För det första en växande brist på naturresurser, från icke förnybara (olja, mineraler) till förnybara (luft, vatten, brukbar jord, fisk, mat, m m).

- För det andra växande turbulens av vårt biologiska habitat, med allt svagare ekotjänster och allt extremare miljöförändringar.

Den sociala dimensionen karakteriseras av växande politisk fragmentation och instabilitet. Här kan vi skönja tre långsiktiga trender.

- För det första en starkare diversitet bland ledande globala aktörer. Gårdagens relativt homogena OECD-elit kompletteras idag av nya maktstater samt en rad icke-statliga aktörer som har allt större global makt, särskilt ekonomiskt och teknologiskt. Dessa har mer diversifierade agendor vilket leder till större splittring bland världens ledande aktörer.
- För det andra växande social turbulens inom världens olika samhällsskikt. Detta omfattar alla nivåer. I de rikaste välfärds-samhällena – bl a EU – måste medborgarna nu vänja sig vid att arbeta och studera hårdare för att konkurrera i den globaliserande ekonomin samtidigt som deras statskassor, och de offentliga tjänster de erbjuder, blir allt magrare. I de snabba transitionsekonomierna som Kina, Brazil, Indien, m fl växer en ny och företagsam global medelklass fram, vilket i sig är oerhört positivt ur ett politiskt perspektiv, men den lever hand i hand med extrem fattigdom och under auktoritära och ofta dysfunktionella strukturer vilket leder till extrema sociala spänningar. Under detta lever en stor del av världens befolkning i stater som stagnerar ekonomiskt och socialt med enorm frustration och missnöje som följd. En stor del av arabvärlden hör hit, vilket är orsaken till den explosionsartade spridningen av upplopp efter den tunisiska gnistan. Under detta har vi de kollapsade samhällen där över hälften av

världens befolkning bor, under mer eller mindre drastiska former av anarkistiskt våld, hunger och naturkatastrofer. Allt detta innebär att förhållandena inom och mellan världens samhällen blir alltmer turbulent.

- För det tredje ser vi ett växande gap mellan rika och fattiga på alla plan, både inom de olika globala samhällsskikten och globalt. Världen är i färd med att krympa till en global by, men det är en by på branten av revolution.

Den funktionella dimensionen är den mest positiva men även den mest omedelbart riskfyllda. Här kan vi skönja två djupa trender.

- Den första, positiva, trenden är att mänsklighetens vetenskapliga, teknologiska och ekonomiska kraft växer som aldrig förr. Detta ger oss starka resurser att tackla ovanstående problem. Lika viktigt är att det binder världens elitaktörer till en intressegemenskap genom deras ömsesidiga beroende av ekonomisk och teknologisk samverkan.
- Den negativa trenden är dock att detta vilar på en mycket bräcklig bas. Y2K-krisen före millennieskiftet och den globala finanskrisen 2008–2009 – och de existentiella hot som de innebar mot hela den existerande världsordningen – illustrerar de allvarliga innebörden i svagheterna i våra ekonomiska och teknologiska fundament. I ingendera fallen angreps systemet utifrån, den första berodde på designproblem och den andra på mismanagement, men båda skulle – om de förverkligades fullt ut – ha slagit mänsklighetens funktionella bas i spillror. Denna sårbarhet förstärks av vårt växande beroende av just cyberrymden samt de globala flödeskopplingarna, vilket innebär att kriser i en nod kan sprida sig explosivt

och få drastiska systemomfattande följder. Sist men inte minst ökar den ekologiska och sociala stressen mot den funktionella dimension, vilket innebär att den sannolikt kommer att fortsätta att skakas av allvarliga och oförutsebara chocker.

Ovanstående sju trender påverkas i sin tur av tre symbiotiska trender. För det första den demografiska utvecklingen, med en växande global befolkning (beräknad att växa från dagens sex miljarder till nio miljarder 2050) och åldersböljor i de rika världsdelarna och ungdomsböljor i de fattiga världsdelarna. För det andra urbaniseringen av världens befolkning, med allt större urbana agglomerationer, varav en elit som flyter mellan ”vita städer” av drivande funktionella (och i allt större grad politiska) noder i det globala flödessystemet, medan världens fattiga bor i ”svarta städer” bestående av enorma slumbyar. För det tredje, knappt urskönjbart idag, en återupplivelse av religion och diverse trosystem som inflytande faktor inom politik och samhälle.

Implikationer för den globala säkerhetsmiljön

Dessa trender kommer givetvis att påverkas av ytterligare trender och chocker som vi antingen inte har identifierat ännu eller som uppstår under kommande år. Men redan idag kan man urskilja minst åtta säkerhetspolitiska följder av ovanstående.

Det djupaste planet omfattar själva grunden för vårt säkerhetstänkande och våra säkerhetsstrategier. Dessa påverkas av att hela vår säkerhetsmiljö har blivit alltmer komplex, oförutsebar och explosiv. Detta beror dels på den mycket större diversiteten av potentiella problem. Idag kan

existentiella hot uppstå inte bara i den politiska utan även i de funktionella och ekologiska dimensionerna. Det innebär att vi måste bevaka många fler områden. Dels beror det på deras allt intensivare interaktion och de konstiga hotmutationer det kan ge upphov till. Detta innebär att vi måste kunna koppla ihop alltfler områden. Detta har två djupa följder för vår säkerhetsstrategi.

- För det första kräver det ett helt nytt sätt att tänka på säkerhet och säkerhetsanalys. Gårdagens snäva tonvikt på reduktion och linjär kausalitet måste nu kompletteras med konsilient analys som omfattar både ett brett sammanhållande perspektiv och gränsöverskridande dynamiska synergier. Resultatet blir visserligen en luddigare och mer spekulativ bild av vår omvärld, men samtidigt mera relevant än ett ”teoretiskt” hållbart stuprörsperspektiv.
- För det andra kräver det en komplettering av våra existerande planbaserade säkerhetsstrategier. Vi måste givetvis fortsätta att planera och förbereda för de utmaningar vi kan skönja, men samtidigt måste vi acceptera att i den nya oförutsebara och explosiva säkerhetsmiljön kommer vi obönhörligen att utsättas för plötsliga överraskningar. Detta innebär att vi måste backa upp våra förberedda åtgärder med två kompletterande strategier. Den första är smidighet – vi måste ha en mycket snabb anpassningsförmåga för att bemöta det som vi ser i sista minuten. Den andra strategien är resiliens – vi måste ha en kapacitet att ta oss på fötter igen från de smällar som vi inte ser förrän det är för sent. Näringslivet har redan anpassat sig till dessa villkor, men för den statliga sektorn kan det bli mycket svårare.

Ekologiskt måste vi räkna med att växande brist och turbulens kommer att påverka den sociala och funktionella dimensionerna i stigande grad.

- Inom samhällen kommer följderna av den växande ekologiska krisen att bli alltmer påtagliga, inklusive i de rikare världsdelarna. Det kommer dels att generera politiska spänningar (migration, matpriser, häxjakter, m m) vilket kommer att placera ekologiska problem allt högre upp på den inrikespolitiska agendan.
- Detta leder i sin tur till att de ekologiska spänningarna mellan de globala aktörerna kommer att stiga. Dels som en del av strävan att skydda regionala eller globala ekosystem, ekoresurser och ekotjänster, och dels, i ett dystrare scenario, som del av alltmer desperata försök att säkra tillgången till krympande ekoresurser. Sannolikt kommer det att uppstå en helt ny geopolitik knuten till det globala ekosystemet, där spänningen mellan suveränitet och globala ekologiska värden kan bli sjufalt större än dagens spänningar mellan suveränitet och universella värden.
- Samtidigt måste vi räkna med att den ekologiska krisen kommer att påverka både världsekonomin (stigande priser på bristvaror) och den globala teknologiska infrastrukturen som denna vilar på (växande skador från ekologisk turbulens som slår ut viktiga teknologiska nätverk och noder). Detta kommer i sin tur att skapa allt större spänningar i den sociala dimensionen.

I den sociala dimensionen går vi mot allt större splittring och turbulens. I värsta fall kan det leda till allt större nollsummepolitik med våldsamma politiska spänningar mellan elitaktörerna.

- Den större diversiteten mellan elitaktörer kommer obönhörligen att leda till en multipolarisering av världspolitiken. I bästa fall innebär detta endast en försämring av den globala beslutsfärdigheten, då möjligheten att finna konsensus blir svårare (om än mer legitim) än när OECD och G7 kunde styra. I värsta fall kan det dock leda till mer spända intressekonflikter och en återväxt av en hårdare maktpolitik bland elitaktörerna.
- För det andra kommer spänningarna mellan globala rika och fattiga sannolikt att fortsätta att öka. Den globala medelklassen kommer troligen att fördubblas de nästa tio-tjugo åren, från ca en miljard till två miljarder, vilket är starkt fredsfrämjande även om det kan vara till ett mycket hårt ekologiskt pris. Men samtidigt kommer två till tre miljarder av världens befolkning sannolikt att fortsätta att leva i extrem fattigdom. Detta innebär att globala och regionala transnationella spänningar (globala revolutionära rörelser, okontrollerad migration, organiserad brottslighet, m m) kommer att fortsätta att växa och utgöra allt större hot.

Under dessa omständigheter kommer vårt tredje säkerhetsfundament – den funktionella dimensionen – att bli allt viktigare. Vid sidan av ekoagendan kommer sannolikt skyddet av globala ekonomiska och teknologiska flöden och noder att bli en allt centralare del av vår säkerhetspolitik. Både skyddet, och främjandet av dess vitalitet, är viktiga av tre skäl.

- För det första för att den globaliserande ekonomin och dess teknologiska fundament är livsviktiga för överlevnaden av världens ledande aktörer, både statliga och icke-statliga. Världens betydelsefullaste beslutsfattare har därmed ett djupt

egenintresse i att skydda den funktionella dimensionen.

- För det andra för att det ömsesidiga ekonomiska och teknologiska beroendet som detta genererar är det starkaste limmet som håller elitaktörerna samman och främjar icke-nollsummebaserade förhållanden. Detta förstärker i sin tur fredligt samarbete över kolliderande konflikter.
- För det tredje för att den funktionella dimensionen ger oss de livsviktiga vetenskapliga, teknologiska och ekonomiska resurserna som är nödvändiga om vi ska tackla de globala ekologiska och sociala utmaningarna.

Militära konsekvenser

Om vi ser framåt i ett tio-tjugo års perspektiv innebär ovanstående att sannolikheten för plötsliga omvälvande förändringar av vår säkerhetsmiljö är mycket större än en linjär utveckling av nuvarande förhållanden. Den grundläggande slutsatsen av detta är att behovet av en snabb anpassningsförmåga för att bemöta oväntade hot blir allt viktigare, liksom resiliens att resa sig igen efter de smällar som trängt igenom. Detta är kanske den viktigaste slutsatsen.

När det gäller de globaliserande aktörernas kommande säkerhetsagenda kan man skönja tre huvudsakliga prioriteringsområden.

- Det första är att flödessäkerhet – skyddet och stödet av våra globala ekonomiska och teknologiska flöden – kommer att få högsta prioritet som vårt mest omedelbara existentiella intresse. Detta omfattar ett brett spektrum av åtgärder, från vetenskap och teknologi (själva infrastrukturen) till diplomati (multilaterala regleringar) till det militära (skydd).
- För det andra kommer ekosäkerhet – skyddet av våra ekologiska livsvillkor

– att stiga till vårt högsta långsiktiga existentiella intresse. Detta omfattar samma breda spektrum av verksamhetsfält som flödessäkerhet, men riktade mot det globala ekosystemet. Det kan antingen leda till djupare samarbete mellan aktörer engagerade i ekosystemets skydd, eller till våldsamt konkurrens mellan aktörer som kämpar om tillgång till bristande resurser, eller till en kombination av båda.

- För det tredje kan vi räkna med att den politiska säkerheten fokuserar alltmer på två huvudfrågor. För det första på ”hård politik” mellan elitaktörerna, med en gradvis övergång från dagens mjuka multilateralism till allt hårdare maktpolitik. Det vi inte kan veta idag är hur hård och hur våldsamt denna blir. Det kommer dels att bero på om den globaliserande ekonomin fortsätter att växa, dels på hur snabbt den ekologiska krisen förvärras. För det andra kommer sannolikt spänningarna mellan världens rika och fattiga samhällen att öka, samtidigt som vår kapacitet att lösa dessa problem vid sin rot – dvs att förbättra de fattigas levnadsvillkor i deras hemland – förblir starkt begränsad. Det innebär att vi sannolikt kommer att tvingas övergå från en läkande strategi till en allt hårdare barriärstrategi där vi försöker utestänga misären från att tränga in i våra samhällen. Detta är givetvis moraliskt motbjudande samtidigt som det är ytterst ineffektivt eftersom det inte löser källan till problemet, men det kan bli vår enda kvarvarande lösning.

Från detta kan man skönja sex militära uppdrag som sannolikt blir centrala under kommande tio-femton år och på vilka de globaliserande aktörernas militärer alltmer kommer att fokusera. Dessa är, i grov prioriteringsordning:

- Flödessäkerhet – att skydda våra kritiska globala ekonomiska och teknologiska flöden.
- Ekosäkerhet – att skydda eller säkra tillgång till globala ekoresurser och tjänster.
- Hård maktpolitik – som en del av den globala stormaktspolitiken.
- Barriäroperationer – mot växande transnationella problem från fattiga delar av världen.
- Global utveckling – för att stöda försöken att förbättra de fattiga samhällenas livsvillkor.
- Samhällsstöd – att hjälpa samhället hantera diverse funktionella och ekologiska kriser.

Nästan alla dessa omfattar globala insatser. Ur detta perspektiv är Sveriges militär idag inne på rätt kurs, med en kompetens att bidra i begränsad skala till uppdrag som kräver globala insatser – flödessäkerhet, ekosäkerhet, barriäroperationer och global utveckling. Dock endast som en mindre medspelare i en större militär allians, vare sig den flaggas under EU eller Nato. Å andra sidan har Sverige idag en mycket begränsad kapacitet att försvara svenskt territorium eller att hantera hårda maktpolitiska kriser i vårt närområde som kräver en militär närvaro eller insats. Hur farlig denna brist är beror helt på hur vårt närområde utvecklas.

Nordiska konsekvenser

Dessa globala trender innebär att vi går mot en mera turbulent och krävande säkerhetsmiljö, och att djupa förändringar av dagens säkerhetspolitiska karta kan uppstå i en nära framtid. I vårt närområde kan detta påverka fyra områden som har djupa konsekvenser för Sveriges militära säkerhet.

Det första är givetvis Rysslands förhållande till Europa och Norden. Rysslands framtida utveckling har fortfarande störst omedelbar inverkan på nordisk (och svensk) säkerhet. För tjugo år sen trodde vi att kalla krigets auktoritära regimer hade en begränsad livslängd. Idag är detta inte längre så säkert. Emedan Ryssland ingalunda är en monolit tyder signalerna från Kreml på att den ryska ledningen fortfarande är auktoritär, där förhållandet till omvärlden ses ur ett klassiskt maktpolitiskt nollsummeperspektiv och där man är ytterst skeptisk – eller fientlig – till väst. Om dessa trender förstärks, och om den ryska militärmakten moderniseras, kan framtida spänningar med Ryssland i Norden inte uteslutas. Medan gårdagens invasionshot inte är sannolikt på kort sikt är möjligheten för kriser i vårt närområde reell. I värsta fall kan dessa omfatta ökade militära spänningar. Under dessa omständigheter kommer Sverige att behöva en militär kapacitet att hantera regionala kriser i sitt omedelbara närområde.

Det andra är ”Västs”, närmare sagt EU:s och Natos (d v s USA:s), sammanhållning och styrka. Om dessa är livskraftiga, och om Sverige är kopplat till dem, kan vi räkna med en balanserande motvikt mot ett potentiellt problematiskt Ryssland. I så fall kan Sverige eventuellt kompensera en bristande egen militär kapacitet med diplomatiskt och militärt stöd från EU och/eller Nato. Men om EU och Nato försvagas under det kommande decenniet kommer Sverige att stå alltmer ensamt. I så fall kan Sverige bli mycket sårbart. Ett allvarligt försvagat och splittrat EU och Nato är ingalunda omöjligt.

Det tredje är Europas framtid mer generellt. Emedan en fullständig kollaps av EU är osannolik kan möjligheten inte helt uteslutas. Under ogynnsamma förhållanden

– främst om en global ekonomisk kris leder till stor arbetslöshet – är faran för att vi sjunker tillbaka till frustrerade nationalchauvinistiska samhällen stor. I så fall kunde vi återigen uppleva ett Europa med stängda gränser och våldsamma spänningar mellan grannländer. Detta är mindre sannolikt men inte omöjligt. Då vore dagens demilitariserade Sverige mycket sårbart.

Sist men inte minst kan vi räkna med att den mänskliga aktiviteten i Arktis kommer att öka drastiskt. Dels eftersom global uppvärmning gör Arktis, och arktiska farleder, mera tillgängligt, och dels för att växande global råvarubrist kommer att stimulera exploateringen av Arktis resurser, från olja och gas till fisk och mineraler. Detta kan, under ogynnsamma förhållanden, även leda till politiska spänningar norr om Sverige. Det kan i sin tur igen kräva en större svensk kapacitet att hantera militära kriser i närområdet.

Nettoslutsatsen för Sveriges del är att kommande årtionde blir alltmer turbulent globalt, och kan omfatta mycket stora förändringar i Sveriges omedelbara närmiljö, inklusive i förutsättningarna för Sveriges nuvarande säkerhetspolitik. Dessa grundar

sig på ett fredigt Ryssland och ett livskraftigt EU och Nato, inklusive att USA har en förmåga och vilja att engagera sig i Europas säkerhet. Men idag kan ingendera av dessa premisser längre tas för givet. Under kommande årtionde kan allvarliga kriser med Ryssland i vårt nordiska eller arktiska närområde inte uteslutas. Om detta sammanfaller med ett försvagat och splittrat EU och/eller Nato skulle Sverige stå nästan hjälplöst. Det innebär att en strategi för att bevara en snabb militär återtagning är livsviktig. Sverige måste ha en beredskap att relativt snabbt och flexibelt utveckla de militära resurser och den kompetens som ett försämrat läge skulle kräva. I dagens läge, med en starkt reducerad och specialiserad försvarsmakt som förlorar viktiga kompetensområden, en avskaffad värnplikt och ett växande gap mellan försvaret och civilsamhället, ser det ut som om Sverige alltmer avsäger sig denna förmåga.

Författaren är filosofie doktor och docent vid Försvarshögskolan samt ledamot av KKrVA.